

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.
Stane četrletno: 1 šiling.
celoletno: 4 šilinge.
Za Jugoslavijo
četrletno: Din. 25.—
celoletno: Din. 100.—
Pozamezna številka 10 grošev.

Leto VII.

Dunaj, 17. avgusta 1927.

Št. 33.

Prošt Mafija Randl na zadnji poti.

Črna zastava na stolpu v Dobrli vasi je naznanjala, da žaluje Dobrli vas za svojim proštom. Kako daleč da pa sega žalost za rajnam proštom, je pokazala nedelja, dan pogreba. Tako ogromne množice pač Dobrli vas še ni videla, edino morda enkrat, na dan katoliškega shoda. Na daleč okoli je ljudstvo čutilo, da mu je smrt ugrabila izvanredno uglednega in priljubljenega moža.

Rajni prošt je bil rojen 23. februarja 1847. leta, v duhovnika posvečen leta 1873: dosegel je torej 80 let in je bil 54 let duhovnik. Že v Zvabeku, kjer je dolgo pastiroval, si je pridobil tako splošno spoštovanje, da ga je občina imenovala častnim članom. Še večji ugled si je pridobil, ko je postal leta 1905 prošt v Dobrli vasi. Bil je izvanredno goreč duhovnik, poznal le en cilj: kako poglobiti v celi dekaniji versko življenje, najbolj pa v lastni župniji, da bi bila vzgled za druge. Omenjam od mongovrstnih prizadevanj le veličastni katoliški shod, edini, ki se je do zdaj vršil med Slovenci na Koroškem.

V svojem pastirovanju je dan na dan gledal, kaj ljudstvo odvrta od praktičnega življenja po veri. Proti vsemu temu se je boril. Najbolj pa je opazoval, da je verski mlačnosti največ krivo raznarodovanje. Zvest je bil svojim slovenskim starišem, ljubil je slovenski narod in njegovo zemljo, kakor se spodobi vsakemu duhovniku, da daje dober vzgled spolnovanja naravne in štrte božje zapovedi, a k de-

lu za narod ga je podžigalo najbolj spoznanje, da narodni mlačnosti vedno sledi verska mlačnost. To spoznanje ga je gnalo v delo za značajnost naroda. Sad tega dela je versko in narodno probujeni Žvabek. Kot prošt v Dobrli vasi je istotako pri vsaki priložnosti bodril in delal, odpiral svojim mladim pomočnikom pogled v rane naroda, dajal pogum, se veselil oživljajočega se društvenega življenja in videl sad svoje setve: lepi društveni dom v Dobrli vasi, ki ga je postavila posojilnica. Pri društvi v Dobrli vasi se jasno vidi, da delo za narodno značajnost rodi versko značajnost: dobili smo fante in dekleta, mlade može in žene, ki so ponos cerkve in naroda.

Spoznanje, kako raznarodovanje škoduje verskemu življenju, ga je tudi vodilo leta 1920, ko je kot generalni vikar izdal navodilo za ljudsko glasovanje: hotel je ljudstvo rešiti raznarodovanja, tega greha koroških razmer, da bi tako bil odstranjen eden glavnih vzrokov verske brezbriznosti. Zavaljo tega navodila je moral rajni prošt veliko trpeti. Da so ga napadali nasprotniki, ga ni bolelo. Udano je trpel, kakor je udano trpel svoje velike telesne bolečine. Umiril se je v svoji dušni boli, ko je zvedel, da so ga na višjem mestu krivo sodili le vsled usiljene naglice. Sedaj, ko je tisti čas že za nami, vse mirneje presojava. Rajni prošt si je pridobil stari ugled nazaj tudi pri onih, ki so ga ob in po ljudskem glasovanju napadali. To je pokazal veličastni pogreb. Udeležilo se je pogreba 35 duhovnikov, med temi mil. g. prelat dr. Sommer, ki je vodil pogreb do cerkve, bivši kancler mil. g. Vidovic, se-

danji gen. vikar mil. g. Schmutzer, mil. g. opat O. Frankl iz Št. Pavla, prošt g. dr. Ehrlich; potem zastopstvo okrajnega glavarstva, občine, Marijina družba v svežih vencih, požarna bramba, šolarji. V cerkvi je slikal čg. župnik Weiss v globoko zamišljeni pridigi delovanje in značaj g. prošta. Iz župne cerkve na pokopališče je vodil pogreb m. g. prošt dr. Ehrlich iz Tinj. Največji sijaj je dala pogrebu nepregledna množica ljudstva. Le kdor pozna pot iz Dobrle vasi na Goro, si more predstavljati: ko so otroci že zavili nazaj od pokopališča, se je še le prikazala krsta, ki so jo nesli cerkveni ključarji iz klanca nad Dobrlo vasjo in za krsto še ravno toliko ljudstva. Upravičeno je na grobu povdarjal čg. Poljanec, da je pogreb dokaz, kako ljudstvo ljubi dobrega dušnega pastirja, kako mu s častno udeležbo hoče izkazati hvaležnost za vse dobre. A naša dolžnost ni samo, tako je nadaljeval, da častno pokopujemo zaslužne duhovnike, še večjo dolžnost imamo in jo imajo posebno matere, da nam dajo novomašnikov.

Ja, slovensko ljudstvo, ako hočemo imeti svoje domače duhovnike, vzredimo si jih! Ne pomaga tožiti, kako težko da tuje razumemo, dolžni smo, da skrbimo za dijake, da podpiramo revne a nadarjene fante, da morejo študirati. Potem bomo spet povsod zadovoljni, da bomo za zgube, ki jih dela smrt, imeli nadomestila. V trpljenju udanega, gorečega in neustrašenega g. prošta ohranimo v trajnem, blagem spominu!

PODLISTEK

Reberški Ožbej:

Kapelški punt.

(Nadaljevanje.)

„Če je tedaj tako, pa prevzemite vi vso odgovornost nase, meni bi bilo jako ljubo.“

„To bi bilo lahko naprtiti krivdo drugemu; vi ste župnik in ne mi, vi ste naš dušni pastir, vi bi morali braniti našo vero in naše stare šege, toda vidimo, da nas hočete izdati.“

„Vegl, Vegl, pomisli, kaj govoriš,“ pravi župnik, ko se je od prvega razburjenja nekoliko pomiril, „krivico mi delate, ne morem si očitati, da bi zanemarjal svojo dolžnost.“

„Pa sedaj ste jo,“ odvrne Vegl, „zakaj ste ubogali gosposko in sneli oblačilo ter pobrali table, tako delajo luteranci in vi jih posnemat.“

„To moram slišati od vas, mojih župljanov; če bi bilo na meni, bi ostalo vse pri starem.“

„Ne verjamemo, gosposka vam je ljubša kakor mi,“ reče Pavlič, „še vi hočete vpeljati krivo vero.“

„Sedaj mi je pa dovolj,“ odvrne župnik s povzdignjenim odločnim glasom. „Bog mi je priča, da sem se brznil, kolikor sem mogel, a sili se moram ukloniti.“

„Nič nas niste prašali,“ odvrne trdo Vegl, „mi imamo tudi pri tem besedo.“

„A odgovoren sem jaz in če nisem storil prav, je Bog moj sodnik in ne vi.“

Odločen, samozavesten župnikov nastop je vplival na župana in njegove spremljevalce. Videli so, da delajo župniku krivico, zato pravi Vegl z bolj mirnim glasom:

„Ljudje so razburjeni, kajti zdi se jim to velika pregreha. Z vso silo zahtevajo, da se Marijin kip zopet obleče in tablice razobesijo na prejšnjem mestu.“

„Razumem to razburjenje,“ pritrđi župnik, „toda kaj naj počnem, ko preti komisar v Celovcu z vsem mogočim, a flegar gleda kakor divja zverina na to, da se vse natančno izvede.“

„Kaj nas briga gosposka, naša vera je nam več vredna, mi bomo tudi dajali enkrat odgovor Bogu. Te oskrumbe mi ne trpimo, obleka in tablice morajo nazaj, izročite jih na našo odgovornost,“ reče Vegl odločno.

„To se lahko zgodi, a kriv bom samo jaz. Pa pretrpel sem marsikaj, bom tudi to. Naš stan je težak in posebno sedaj nas pritiskajo oblasti od vseh strani.“

„Bodite mirni, mi smo z vami,“ rečejo vsi h krati, „mi vas branimo.“

Župniku se je razjasnil prej žalostni obraz, segel je možem v roke in solza mu je zaigrala v očeh.

„Hvala vam vsem za zaupanje, v ostalem pa postopajte mirno, hočem vam izročiti vse.“

Rekši odpre omaro in vzame iz nje obleko in tablice. Obenem pokliče kaplana Toffana, da nese skupno z mežnarjem te svete stvari nazaj v cerkev; njemu se naj ta mučni posel opusti, ker itak ve, kako težek odgovor bo moral dajati zaradi tega pred gosposko.

Sadovnik je medtem stopil k mežnarju, ki je prinesel ključke od cerkve.

Hitro se je zvedelo med zbrano množico, da se obleka in tablice zanesejo nazaj. Zbralo se je več ljudi. Odzvonilo je ravno poldne, ko stopi iz veže župnišča kaplan, ki nese v belem zavitku odvzete stvari.

Slišali so se veseli klici: Vegl, to je mož, še župnika se ni zbal. In množica se je pomikala po trgu proti cerkvi v Trnju. Nekateri so se glasno razgovarjali, drugi so se združili in molili, ženske je zbrala sveta Mojca in začela glasno moliti, stopajoč tik za kaplanom, pred katerim so šli župan Vegl in oba ključarja.

Župnik pa je gledal resno skozi okno na odhajajočo množico in si mislil: Tako je ljudstvo. Zdaj te hvali, a kakor se veter obrne, te zopet napada in hoče kamenjati. Človeška narava je že taka. Bilo je pred tisoč leti tako in ostane tudi sedaj.

In sklonil se je na stol, zakril obraz z rokami in bridko zdihnil.

(Dalje sledi.)

Ureditev šol po postavi kulturne avtonomije.

V zadnji številki smo povedali svoje stališče glede kulturne avtonomije, koje podlaga naj bi bil narodni kataster. Videli smo, da je za nas na taki podlagi nesprijemljiva.

Nesprijemljiv pa je za nas tudi način, kako naj bi bilo med nami urejeno šolsko vprašanje. Po postavi, ki so jo nemške stranke brez nas vložile u deželnem zboru, bi smel slovenski narodni svet ustanovljati šole po svojih zahtevah povsod tam, kjer je nad 40 takih otrok, kojih starši so vpisani v narodnem katastru. Pri tem pa oddaljenost od šole lahko znaša čez 4 km. Poleg teh novih šol bi ostale stare šole. Če bi tudi računali, da se člani Koroške slovenske stranke upajo upisati v narodni kataster, bi ostale stare šole. Če bi tudi računali, da se člani Koroške slovenske stranke upajo upisati v narodni kataster, bi ostali zunanji vsi pripadniki vseh ostalih političnih strank med Slovenci. Otroci teh, ravno takšni slovenski otroci, kakor oni od članov naše stranke, bi hodili v obstoječe utrakvistične šole. Imeli bi tedaj na več krajih že obstoječe šole in nove manjšinske šole. Ponavljal bi se isti slučaj, kakor v Selah, kjer so na pritisk naše stranke dali slovensko-nemško šolo, a pustili obstoječo še poleg. Bili sta dve nepopolni šoli, na kateri se je vse jezilo, tako da se je moral najiti kompromis, ki je obe šoli spet združil. Isto naj se ponavlja v še večji meri po celi slovenski Koroški? To se pravi, iz našega položaja se norca briti. To norčijo pa razglašujejo Nemci po svetu kot velikansko naklonjenost napram nam. Glede popisovanja otrok bi se vsako leto ponavljal boj za slovenske otroke med učitelji utrakvističnih in novih manjšinskih šol, kakor je n. pr. bil vsako leto v okolici Velikovca.

Kako naj se vzdržujejo te šole? Na to odgovarjata §§ 23 in 25. K šoli prispevajo vse tiste občine, iz katerih obiskujejo manjšinsko šolo otroci v kataster upisanih starišev, ako je šola potrebna. Potrebna pa je, ča je nad 40 šoloobveznih otrok od v kataster upisanih starišev. Občine prispevajo za vsakega otroka toliko, kolikor morajo prispevati za otroke na že obstoječih šolah. Ako obiskujejo slovensko šolo tudi otroci starišev, ki niso upisani v kataster, za te otroke občine ne prispevajo nič. Ako ti prispevki ne zadostujejo, se more pobirati šolnina. Učitelje na potrebnih šolah bi plačevala dežela.

Iz tega je razvidno, da je tudi vse šolstvo postavljeno na podlagi narodnega katastra. Če bi vsaj šola bila tako zasnovana, da otroci, ki od doma govore slovensko, ne glede na vpis v narodni kataster spadajo v manjšinsko šolo, ki bi bile vse pod upravo manjšinskega narodnega sveta, bi mogli začeti resen razgovor o ureditvi manjšinskega vprašanja, a tako dvomimo, da bi nemška večina hotela lojalno rešiti naše vprašanje. Čim bolj pregledujemo posamezne določbe predloga, tem bolj se nam vsiljuje prepričanje, da se je Nemcem šlo edino za to, da ustvarijo zunanji efekt, ki bi jim pred nepoučeno evropsko javnostjo prinesel priznanje, da so opustili dolgoletno raznarodovalno politiko, ki je pokopala staro Avstrijo, in krenili na nova pota, pota sporazumljenja med narodi. Kakor bi se z vsem veseljem oprijeli vsake bilke, ki bi nam bila v korist, tako moramo način rešitve po predlogu kulturne avtonomije v interesu našega narodnega življenja žalibog odklanjati.

Nova generacija.

Ni slovenska Koroška zadnja med slovanskimi hčerami; dokaz zato je počitniški sestanek kor. slov. dijaštva v Pliberku, njegova ideja in živahen potek sta dala smernico narodnemu hotenju in misli našega dijaka, ki se je zavedel svoje dolžnosti, da je on tista žila, ki dovaja v narodovo življenje vedno nove soke. Pester in obširen sestankov program, številna udeležba dijaštva, živahno zanimanje za predavanja, pozdravi, dobro hoteče besede in stvarna poročila naših obeh deželnih poslancev, interes ostalih nedijakov na sestanku, vse to govori živo besedo, da ne spimo, marveč čujemo in delamo. Nadvse prisrčen sprejem naših gostiteljev dal nam je novega upanja, da bo narod umeval težnje svojih dijakov in jih podpiral; dostojno in zelo obzirno vedenje vsega pliberškega prebivalstva napram dijaku-Slovincem je znak, da se bližamo tudi na Koroškem po dolgem, nekoliko večji narodni strpnosti.

S pesmijo naše koroške doline in s sviranjem tamburic se je pričel sestanek z družabnim večerom. Rožani s svojim čvrstim pevskim zborom šentjakobskim znajo jo opevati, to našo dolino kot se glasi njihovo geslo. In to so fantje, katerih roke so trde od dela, a njihova pesem, melodija in njena vsebina pa mehki izraz pristne slovenske duše innjene boli. Tamburaški zbor podraveljski in ta samo Slovanom lastna godba je vzbudila v naši družbi razpoloženje, kateremu ne najdem drugega izraza kot: videl in čutil sem soroden glas, ki se je od nekod prikradel v mojo dušo in vesel sem ga bil. Hvala vam Podravljanji za vse, hvala vrlim šentjakobčanom in še posebej mlademu pevovodji!

V ponedeljek in torek se je vršilo zborovanje slovenskih koroških dijakov. Razpravljalo se je o prosvetnem delu, politični organizaciji ter je bilo govora o našem narodnem gospodarstvu. Obširno sta nam poročala o kulturni avtonomiji naša deželna poslanca. Podrobnejše poročilo o vsem delu sestanka in njegovem poteku izide v posebni brošuri kot prilogi „Koroškega Slovence“. Izvedenec na slovstvenem polju nam je podal izčrpno sliko slovenske slovstvene umetnosti iz najnovejše dobe. Razpravljalo se je nadalje o mednarodnih dijaških organizacijah, ki slone deloma na stanovskih, deloma na političnih principih. Posebno važnost se je polagalo na vprašanje, kako vzdržati prave vezi med narodom in dijaštvom.

V sredo pa so se poklonili vsi dijaki spominu najmlajše naše izgube, pokojnega tovariša Jankota Kraiger in položili na grob v Šmihelu nad Pliberkom belozeleni venec v znak, da nam ostane tovariš v nepozabnem spominu.

Prireditelj je zaključil izlet na Obir, da smo si tovariši ogledali našo lepo Koroško tudi iz višave.

Lužiški Srbi.

V nemški državi živi v Lužicah na Saksonskem odrezana od ostalega slovanskega sveta precejšnja manjšina severnih Slovanov pod zelo podobnimi razmerami kakor mi na Koroškem. Njihov zastopnik Smolar, ali kako Nemci pišejo, Schmoller, je nedavno pisal v listu „Vreme“ podučen članek, ki ga v glavnih mislih posnemamo, da naši bralci vidijo, kako postopa nemški narod s svojimi manjšinami povsod enako:

„Naša glavna skrb je ljudskošolski pouk v materinem jeziku. Na Saksonskem se poučuje

naš jezik, a samo fakultativno, tako da je vse odvisno od učitelja. Pouk v našem jeziku se podeljuje samo tam, kjer ga zahteva vsaj 30 otrok. Od učiteljev obvlada naš jezik samo del in naši srbski učitelji se predstavljajo v nemške kraje, dobivajo celo boljša mesta, samo da ne morejo delovati med svojimi sorojaki. Šolske avtonomije ne zahtevamo, ker nimamo sredstev, da bi jo izvedli in izpopolnjevali. V Nemčiji se dela sistematično, da se ponemčenje narodnih manjšin pospeši. Pri tem ne nastopajo nasilno, temveč delajo kulturno propagando, posebno s pomočjo takoimenovanega „Heimattiensta“. Nemško štejte je napačno, ker nas našteje samo 70.000, med tem ko je nas v resnici 200.000....“

Ko to beremo, mislimo da beremo poročilo s Koroške, povsem enake so razmere. Iz istega vidimo, kako enotno postopajo Nemci proti vsem slovanskim manjšinam. Tudi Lužiški Srbi odklanjajo prostovoljen upis v javen kataster in zahtevajo objektivno določitev, kam kdo pripada. In to stališče zastopajo vse stare manjšine, med tem ko nove manjšine, ki so nastale šele po vojni in pri katerih je narodna zavest še od prej vzbujena, zahtevajo stališče prostovoljne priglasitve v javen kataster. Najbolše bo, da se način določitve pripadnosti prepusti posameznim manjšinam, da vsaka po svojih razmerah določuje. Le tako se bo mogla tudi ohraniti edinstvo na kongresu evropskih manjšin v Ženevi.

POLITIČNI PREGLED

Avstrija. Vsled dunajskih nemirov so naši Nemci na novo poživili gibanje za Anschluss, a pokazalo se je, da se je v Nemčiji precej ohladilo. Nacionálni krogi so se ustrašili, ko so videli, kako moč imajo pri nas nevarni in nemirni elementi, kako se nemudoma poslužujejo skrajnih sredstev. Dunaj je bil na mah odrezan od vsega sveta in na mah so stale vse železnice. Takega prirastka si nemški narodni krogi ne žele, ker hočejo v svoji državi imeti mir in red. Pa tudi nemška socialna demokracija je dala razumeti, da svojih urejenih vrst ne želi pomešati z radikalnimi, nepreračunljivimi našimi delavci. Zato opažamo, da je razpoloženje za Anschluss precej ponehalo, četudi naši domači listi, posebno „Freie Stimmen“ še naprej pišejo za Anschluss z vsem ognjem. Važno je tudi, da so se vse sosedne države razun Nemčije izrekle proti Anschlussu. — Kakor smo pričakovali, je zavoljo nove dunajske straže res posredovala meddržavna vojaška komisija pri dunajski vladi in naglašala, da je nova straža proti mirovni pogodbi. Dunajski župan se je uklonil, a le deloma. Na eni strani je razpustil občinsko stražo, na drugi strani pa ustanovil novo stražo za občinske hiše in trge. Zato meščanski krogi z enako nezaupnostjo, kakor prejšnjo, gledajo novo stražo in vsepovsod opažamo, kako se dela na to, da bi se po vseh deželah organizirale domovinske straže kot protiutež proti socialno-demokratskemu Schutzbundu. Vodno bolj se delijo prebivalci naše države v dva oborožena tabora, tako da si ne obetamo nič dobrega za prihodnost. Vlada je bila prisiljena, da je za dva meseca prepovedala vsak javen nastop obrambnih organizacij.

Inozemstvo.

Jugoslavija. Medtem ko traja med Jugoslavijo in Italijo stara napetost naprej, se opazuje med Jugoslavijo in Nemčijo zblizanje. Ravno kar se je med obema državama sklenila trgovinska pogodba, v kateri si druga drugi zagotavljata posebnih trgovskih ugodnosti pri

Inserirajte v Koroškem Slovencu!

uvozu. Prvič se je tudi zgodilo, da je šel dne 8. avgusta jugoslovanski kralj v Nemčijo, če-tudi v zasebni zadevi, da v Monakovem povpraša pri zdravnikih. Boleha na želodčni bolezni. V zvezi s tem potovanjem se povdarja delovanje, da bi prišlo do čim tesnejšega zblizanja med obema državama.

Ogrska. Angleškemu judu Rothermeeru, ki je izdajatelj velikega angleškega lista „Daily Mail“, so peli Ogrri veliko slavo, ker je pisal, da se morajo deli Slovaške vrniti Ogrski. Proti temu so se oglasili Čehi, a sedaj tudi Slovaki sami po svojem narodnem voditelju po župniku Hlinki, češ, da nočejo nazaj pod Ogrsko, ampak hočejo ostati pri Čehoslovaški, od katere upajo, da jim bo dala vse kar potrebujejo za svojo lastno narodno življenje.

Svica. V Ženevi se vrši od 22. do 24. t. m. evropski manjšinski kongres. Priprave za zborovanje se prično že 20. avgusta. Glavna zborovanja bodo v torek in sredo. Na dnevnem redu so predavanja kakor: O nevarnosti za evropski mir po narodni nestrpnosti večin, o notranjem in meddržavnem skupnem delovanju manjšin, o jezikovnem vprašanju, o državi in manjšinskih pravicah, o načinu določitve manjšin, o organizaciji in propagandi. Iz tega se vidi, da se bodo obravnavala tudi za nas zelo važna vprašanja, posebno vprašanje, kako se določi, kdo pripada k manjšini in kdo ne. Videlo se bo, ali nemške manjšine odobravajo postopanje koroških Nemcev, ki ene in iste ljudi izigravajo enkrat za Nemce, drugokrat pa za večino manjšine, kakor jim v boju zoper Slovence bolje kaže. Rešiti se mora vprašanje, ali pripada k manjšini samo tisti, ki se k njej izrecno priznava, ali pa tudi vsi, ki po rodu, jeziku in kulturni posebnosti k njej pripadajo, pa se vsled zunanjih vzrokov ne upajo ali nočejo prištevati k manjšini. Ako bi se sprejelo prvo načelo, bi bilo za vse manjšine zelo nevarno, ker bi se večinskim narodom izrecno potisnilo orožje v roke, da vse storijo, da se čim manj pripadnikov manjšine upa javno prištevati k njej. Čim bolj se premišlja to vprašanje, tem bolj se vidi potreba, da se najdejo pota, ki omogočajo objektivno določitev pripadnosti k manjšini. S tem bi pri manjšini odpadli zasebni materijelni oziri. Z zanimanjem smemo pričakovati, ali bo manjšinski kongres kos svoji nalogi in našel pota, primerna za vse manjšine.

Amerika. (Dva nesrečna Italijana.) Dne 15. aprila 1920 sta bila v Sout Brainteeju v Ameriki umorjena dva uradnika, ravno, ko sta nesla delavcem denar v tovarno. Imela sta seboj 15.000 dolarjev (105.000 šilingov). Oblasti so kot krivca prijeli dva tovarniška delavca, Italijana Sacco in Vanzetti. Porotno sodišče je oba, ki sta bila znana tudi kot anarhista, obsodilo v smrt in državni guverner je obsodbo potrdil. To je bilo že leta 1921. A sodba se ni izvršila, ker se je javnost zavzela za nju in dokazovala, da ni povsem dokazano, da sta ta dva prava morilca. Sodnija je sicer ostala pri svoji razsodbi, a se je le ni upala izvršiti, in tako sta obtožena celih sedem let visela med življenjem in smrtjo. Letos v noči od 9. na 10. avgusta bi se imela sodba izvršiti. In spet je javnost posegla vmes. Ne samo vse svobodomiselnost časopisje, ampak tudi bombe, demonstracije, poškodovanje železnic, vse to naj pomaga. V New Yorku so bili 9. t. m. hudi spopadi s policijo, tako da je obležalo okoli 30 mrtvih na cestah, med temi 7 policajev. 200.000 delavcev štrajka v mestu in zahteva od ameriškega pravosodnega ministra, da oba morilca izpusti, češ, da imajo dokaze, da

sta nedolžna. Valovi segajo tudi v Evropo, tudi na Dunaj, kjer se bojijo izgredov. Zato pa že stražijo hiše Amerikancev. Kakor izgleda, bodo oba morilca še v zadnjem hipu rešili smrti. Preložili so usmrnitev — najbrž za vselej.

DOMAČE NOVICE

Slovenskim rodoljubom! Slovensko dijaštvo se zahvaljuje vsem slovenskim rodoljubom za denarne prispevke, katere ste žrtvovali ob priliki zbiranja za naš počitniški sestanek. Omogočili ste s tem našim revnejšim dijakom udeležbo. Hvala vam!

Pripravljalni odbor.

Dr. Lambert Ehrlich, vseučiliški profesor v Ljubljani, iskreni prijatelj naše Koroške, je obhajal dne 31. julija t. l. v Zabnicah na domu svojih staršev 25letnico svojega mašništva. Čestitamo! Za duhovnika je bil posvečen dne 20. jul. 1902, deloval največ v Celovcu, ko je bil dvorni kaplan, in potem, ko je bil profesor na bogoslovju. Dijaki so imeli v njem najboljšega prijatelja, svetovalca in pomočnika. Svetlo je pod njegovim vodstvom delavsko društvo v Celovcu, veselila so se ga vsa društva S. K. S. Z., ko je pridno prirejal izobraževalne shode. Kot najboljši poznavalec resničnega stanja na Koroškem je bil naš neumorni zagovornik na mirovni konferenci. Po plebiscitu domača dežela ni imela več mesta zanj. Deluje zdaj kot ugleden vseučiliški profesor v Ljubljani in pogosto ga najdemo na važnih mednarodnih zborovanjih. Bog mu ohrani njegove izvanredne zmožnosti na mnoga leta!

Celovec. Kakor smo čitali v „Freie Stimmen“, je pri Ridovcu v Brodeh jako gostoljubna gostilna, kjer vsakokrat ljubeznjivo sprejemajo planince. Ker nimajo drugih prostorov, jim dajo prenočišče v senu. V zahvalo za gostoljubnost pa planinci zasmehujejo Slovence in delajo povrh še škodo s tem, da v senu kjer ležijo, opravljajo svojo potrebo. Res sramota takim planincem!

Krčanje. Malokdaj piše „Koroški Slove-nec“, o nas; ne smemo pa zamolčati veselega dogodka, kateri bo nam ostal v trajnem spominu. Dne 24. junija t. l. so obhajali naš blagi g. župnik Jožef Drdlig 30letnico svojega dušnega pastirovanja na Krčanjah. Glas zvonov in pokanje topičev je naznanjalo to vest okolici. Poleg došlih procesij iz Kneže, Kloštra in Golovce je prišlo še veliko ljudstva iz Pustri-ce, Djekš in Grebinja. Ob asistenci g. župnika Kukačke in Poljanca je opravil g. jubilar slovesno sveto mašo z zahvalno pesmijo. Slavnostni govor je imel g. župnik Poljanec. Slovesnosti je prisostvoval tudi g. Trabesinger, župnik na Djekšah. Bog živi in ohrani našega jubilara še mnogo let na Krčanjah! Spoštujemo Vas in smo Vam hvaležni za Vaš trud na težavni planinski župniji.

Ruda. Po dolgih letih smo vendar enkrat dočakali vesel dan. Imeli smo dne 27. julija velik praznik. Obhajali so pri nas čg. Ivan Hojnik, naš rojak, 25letnico maševanja, ravno na isti dan kakor prvo sv. mašo. Čeravno je že dolgo od nove maše, so nam bili gospod kakor naš najboljši oče. Vsak si je zaželel v srcu, da bi ostali pri nas. Ker že šest let nismo slišali lepe pridige v naši cerkvi v svojem materinem jeziku, zato nam je gospodova pridiga segla v srce in ganila do solz. Ker zdaj nimamo stalnega duhovnika, zato želimo, da bi prišel k nam duhovnik, ki bi bil zmožen Rude. Zmožen pa bo tisti, ki bo učil v tistem jeziku, v katerem ljudstvo govori. Da bi se enkrat obrnilo, da bi se tako širila sv. vera, kakor do zdaj brezverski socijalizem, posebno tukaj, ker nikdar ni spodbude za mladino v krščanskem duhu. Gorje Rudi, če sedaj ne dobi zmožnega in srčnega duhovnika, da bo popravil zaostalo, posebno pri mladini!

Celovec. (Jugoslovanski kralj Aleksander na Koroškem.) Kakor poročajo celovski listi od 14. t. m., se je pripeljal s posebnim dvornim vlakom v strogem inkognitu v Beljaške Toplice jugoslovanski kralj Aleksander v spremstvu brata princa Pavla, enega adjutanta in

enega sluge, da tu išče zdravja. Zato se domneva, da ostane dalj časa v Toplicah. Dvorni vlak se je vrnil na Jesenice. Za njim so poslali po železnici dva dvorna avtomobila za večje potovanje po naši državi.

Grebinj. Marsikaj bi bilo poročati, pa ni nič kaj veselega; zadnji čas nam je smrt izruvala tri najboljše korenine. Lansko jesen smo spremili k zadnjemu počitku ob izvanredno veliki udeležbi blago gospodinjo Uršo Unterberger iz Grebinja. Bila je to ugledna krščanska slovenska gospa. Odločno je zastopala krščanska načela in svojo slovensko narodnost, na katero je bila zelo ponosna. Župnik Ninaus jo je popolnoma nemško pokopal. Krščanska pravičnost do domačega ljudstva — kje si? Po veliki noči je nagloma umrl Florijan Razbernik, pd. Hartl v Homcu. Bil je mož, kakoršnih je danes malo: Slovenec, kristjan, ugleden gospodar, ki je vsem rad pomagal z denarjem in nasveti. Pokopan je bil nemško in slovensko. Smrt je pretrgala nit življenja tudi blagemu starčku Vajncerneve-mu očetu na Popenhofu pri Grebinju.

Borovlje. Jajca divjih kur so našli trije fantje v Brodeh in zato so morali stati pred sodnijo v Borovljah. En fant je odnesel dvoje jajc, da bi jih dal doma izvaliti v kuhinji. Že drugi dan je orožnik poizvedoval. Fant je bil obsojen pogojno na 3 šilinge ali 24 ur zapora.

Koventavra. (Nova nesreča pri kopanju.) Dne 10. avgusta zvečer se je šel v Dravo kopat 14letni sin občinskega tajnika Prosekarja. Hotel je od tu plavati v Resnik, a so ga zapustile moči in je izginil v valovih.

Podgrad. Dne 27. julija je utonil pri kopanju v Dravi pod Borovljami pekovski vajenec Tomaž Lesjak. Našli so ga šele 7. avgusta pri Podgradu in so ga tu pokopali.

Št. Jakob v Rožu. (Ogenj.) V Št. Janžu nad Št. Jakobom je nedavno pogorelo pri pd. Taupeju. Zgorela sta hiša in hlev, vse orodje in vsa krma, poleg vse te škode pa še 1200 šilingov v denarju. Gospodar, njegova žena in dekla so bili pri neki veselici, ko je pričelo goriti. Kmetje, ne shranjujte denarja doma, ampak nalagajte ga v naših domačih posojilnicah, kjer itak dobite izplačane, kadarkoli rabite. S tem nabirate obresti in imate vsaj denar varen pred ognjem.

Vernberk. (Nagla vožnja.) Dunajski tovarnar Neumann je 11. avgusta dirjal po cesti iz Beljaka proti Vrbi. Pri Vernberku je bil en klanc na novo posut, tovarnar brzine ni mogel hitro zmanjšati, avto je začel zato drčati in se je prekucnil v močvirje pri cesti. Tovar-nar je obležal mrtev na cesti.

Želinje. (Novi zvonovi.) Dne 11. avgusta smo pripeljali od železniške postaje na Mostiču na slovesen način lepo ozaljšane nove zvonove za našo prijazno cerkev. Povsod ob cesti in v vaseh so jih občudovali, lepo okrašene in ovenčane. Ob veliki udeležbi faranov smo jih pripeljali na Želinje, kjer jih bomo 21. t. m. potegnili v zvonik. Že sedaj vlada splošno mnenje, da naši zvonovi daleko prekašajo šmarješke.

Št. Vid v Podjuni. (Smrt.) Cela župnija plaka za prerano preminulem Jakobom Mohar, pd. Mohorjem v Nagelčah, ki smo ga spremili v sredo dne 3. t. m. ob veliki udeležbi k zadnjemu počitku. Domači čg. župnik je vodil ob asistenci čg. kamenskega kondukt od doma do kraja miru. Moški pevski zbor mu je pel žalostinke. V soboto je šel v spremstvu sosede v Korte na obisk in da si ogleda novo cesto. V ponedeljek domu grede je na cesti, pol ure od Železne Kaple nenadoma padel na tla, se na glavi močno pobil in takoj na to izdihnil. Zdravnik je ugotovil srčno kap, nekoliko pa je pripomogla najbrž tudi vročina. V torek so ga prepeljali iz Železne Kaple. Bil je desetletja cerkveni ključar pri fari in podružnici v Št. Primožu. Vsako nedeljo dvakrat je bil v cerkvi, tako redno in vestno kot malokateri. Malo je tako politično zrelih mož in kremenitih značajev. Stal je stalno v prvih naših vrstah, dokler ga ni v 66. letu Vsemogočni nenadoma pozval pred svoj prestol. Kot praktičen in izurjen gospodar se ni ustrašil nobenega gospodinj-

skega dela; v potrebi je sam kuhal, molzel, pek kruh itd. Prvotno je bil k temu prisiljen vsled bolezni žene. Poleg tega se je bavil zasebno tudi s krojaštvom in je bilo pri njem videti še enega izmed prvih šivalnih strojev, ki bi lahko dičil kak muzej. Pogreba se je udeležil tudi odposlanec Političnega in gospodarskega društva. Za njim žaluje pet odraslih otrok, katerim izrekamo naše iskreno sožalje. Mi ga pa ohranimo v blagem spominu. — Dne 6. t. m. mu je sledil Franc Urbanc, pd. Gmajnar v Mlinčah. Želodčna operacija mu ni mogla ohraniti življenja. Počivajta oba v miru!

Grebinj. (Skrbno gospodarstvo.) Že 22 let niso pregledali vodovoda skrbni očetje našega mesta. Priti je moral nov požar, dne 6. avgusta, da so se zgibali in vendar pogledali, zakaj hidranti nimajo dovolj vode, da bi uspešno mogli gasiti. Našli so, da so zbiralne cevi izdelane, tako da je v glavno cev prišlo premalo vode kljub močnemu vrelcu, in hidranti niso imeli dovolj pritiska. Kolika nevarnost je bila ta nemarnost za cel Grebinj.

DRUŠTVENI VESTNIK

Huda suša pritiska, čuti se v celi srednji Evropi, tudi v Avstriji in tudi na Koroškem. Tako smo se veselili ajde, da bo dala pridnim čebelicam mnogo strdi, a bojimo se, da pridne čebelice ne bodo nabrale zaloge za zimo. Suša pritiska tudi na društveni vestnik in se zelo bojimo, da so zadremala naša društva kakor ajda ob žgočem solncu. Mladina, glej okoli sebe! Ljubljanski Orli so šli v daljni Kolin in vrnili so se s častjo in zmagami v ponos cele Orlovske Zveze. Na Dunaju so se med 7. in 15. avgustom zbrali zastopniki državne zveze katoliške nemške mladine, ki šteje 45.000 članov, k velikemu zborovanju, kjer se polagajo računi o dosedanjem delovanju in zidajo načrti za duševno in telesno okrepitev članov in nadaljni razvoj za naprej. Socijaldemokratska mladina je priredila 14. in 15. avgusta svoj 2. državni mladinski dan v Celovcu. Na sporedu imajo predstave v kinu, kopanje, bakljade, igro „Ura osvoboditve“ in vožnjo po Vrbskem jezeru in kopanje v njem. Tako izrabljajo mladinska društva poletje — in mi? Kako lepo bi bilo, če bi se zbrala podjunska društva v Šmihelu ali Dobrli vasi ali v bližini kje, rožanska v Št. Janžu ali Svečah ali Št. Jakobu, za Zilo v Ziljski Bistrici, za severni del Drave v Št. Ilju, Logi vasi ali Podravljah, tako, da bi mogla mladina še isti dan nazaj. Ali naši številni pevski zbori, če bi nam ti zapeli naše stare narodne pesmi, kako vesele ure bi bile! Dale bi novega ognja, ob katerem bi se grel po zimi! Še je čas!

Šentjakovski pevci, in sicer „te mladi“, in **podraveljski tamburaši** so napravili 7. avgusta izlet v Pliberk, kjer se je vršil dijaški sestanek. Bile so vesele ure, ko so se oboji skušali, da nudijo čimveč zabave. Obe polni dvorani sta bili zelo dobre volje. Kmetska mladina in dijaki spadajo vkup, ker so rastli skupaj pod našo kmetsko streho. Hvaležni smo za prireditve družabnega večera.

GOSPODARSKI VESTNIK

Jesenska setev. Bliža se čas jesenske setve. Ako smo spomladi gledali po polju, smo na mnogih njivalah videli, kako nekateri kmetje nemarno opravljajo svoje delo, potem pa se čudijo, da malo pridelajo. Tudi polje zahteva svojo skrb, in s čimvečjo skrbjo se obdela, s tem večjim donosem vrača. Ni dovolj, da se zemlja preorje, ampak treba je dobro preorati, tako da vse zgornje plasti z drnovjem pridejo spod in sveža, izpočita zemlja na vrh. Največjo skrb pa je treba polagati na seme. Škoda za delo, škoda za polje, kamor se seje plevelnato seme. Zato je nujna potreba za vse tiste gospodarje, ki nimajo čistega žita, da si žito, ki ga hočejo sejati, dobro očistijo. Kokolj in ves okrogli plevel se najlažje dobi od semena s pomočjo čistilnice. Ne sme se je pa prehitro goniti in in sme se preveč napustiti, ako se hoče plevel dobro izločiti. Če treba, denemo očiščeno seme še enkrat na čistilnico in pre-

čistimo še enkrat. Velik križ pa je s štoklaso, ki se vedno bolj šopiri med ržo in pšenico po naših poljih. Drobna štoklasa že odpade skozi sito čistilnice, a debela gre vedno z ržo, tudi s pšenico, če je pšenica bolj drobna. Če je pšenica debela in lepa, deni na pinjo čistilnice najširše sito (26), da odpade tudi drobnejša pšenica, porabi jo pa za dom. A še bo ostalo štoklase med semenom. Če nimaš časa semena prebrati, prevej ga tri- ali štirikrat močno na veternico (vetni mlin). Ker je štoklasno seme lažje kakor rž in pšenica, se bo izločilo. Ako vsega tega ne moreš, kupi si, četudi malo dražji, od sosedu, ki ima čisto žito, kolikor rabiš za seme. Potem se ti bo izplačalo, da zemljo dobro preorješ, pognojiš, če je bila njiva plevelnata večkrat prevlačiš. Vrnila ti bo zemlja trud, posebno še ker cene žitu rastejo.

Koliko nese kmetija? V Lincu na Zg. Avstrijskem so sredi julija zborovali zastopniki kmetijskih korporacij vseh dežel Avstrije. Pri tem so izračunali, da je leta 1926 kmetijski kapital nesel komaj 0,66%. Srednji donos do enega hektarja (t. j. 1¼ joha) je bil 389 šilingov, od tega je stalo delo itd. 354 šilingov, tako da je kmetu od celega hektarja ostalo samo 35 šilingov. Na delo je odpadlo 62% vseh stroškov pri kmetijstvu. Zastopniki so izračunali, da bi se morale cene kmetijskih pridelkov za 120% zvišati ali pa stroški dela za toliko znižati, da bi kmetijstvo neslo vsaj ubogih 3% obresti. Iz vsega tega se vidi, zakaj se naši kmetje, če morajo imeti več poslov, vedno hujše zadolžujejo. Če pa imajo enkrat dolg in morajo plačevati 10% obresti, kako naj plačujejo obresti in še vračajo dolg, ko pa kmetijstvo nese le pol procenta.

Carina. Z 10. avgustom je stopila med Avstrijo in Jugoslavijo zvišana carina za žito in moko v veljavo. Tudi carina na uvoz plemenske živine je zvišana. Kakor znano, uvozi Jugoslavija veliko živine in žita k nam. S povišano carino bo ta živina in to žito toliko dražje, kolikor je višja carina. S tem se zvišajo tudi cene za domačo živino in domačo žito.

Dražja obleka. Na obeh straneh reke Mississippi v Ameriki so ogromna polja za bombaž (pavolo). Letos pa je voda poplavela tisoče hektarjev tega polja, tako da je uničenih 37 mest in je 365.000 ljudi brez strehe. S tem so uničeni tudi velikanski nasadi bombaža. To se že pozna na trgu. Cene rastejo. Čutili bomo ta naraščaj cen posebno revnejši ljudje, naši kmetje in delavci, ki največ nosimo bombažno obleko, ker je še najcenejša.

Starotsno zavarovanje. S 1. julijem je stopila v veljavo postava o oskrbi takih delavcev, ki so izpolnili 60. leto starosti in vsled nezmožnosti za delo nimajo več pravice do brezposelne podpore in tudi ne do zasilne podpore (Notstandsaulilfe). Prošnja za starostno oskrbo se vložijo pri tistem brezposelnem uradu, pri katerem je dobival do sedaj brezposelno podporo ali pa zasilno podporo, ustmeno ali pismeno. Za prošnjo se dobijo posebne tiskovine, ki se morajo natančno izpolniti. Brezposelni urad odstopi prošnje industrijski okrajni komisiji, ki jih ali s priporočilom ali s predlogom odklonitve predloži delavski zavarovalnici za nezgode. V slučaju odklonitve prošnje se more vložiti še ugovor na razsodišče iste zavarovalnice. Mesečna starostna podpora znaša 20kratno dnevno brezposelno podporo.

Tržne cene: Velikovec, 10. VIII. Kupčija dobra. Cene: biki 1,10—1,30, pitani voli 1,30 do 1,50, vprežni voli 1,20—1,30, junci 1,10 do 1,30, krave 0,80—1,10, junice 1—1,20, teleta 1,80—2,20 šilingov za kg žive teže. Jajce 15 do 16 g, sirovo maslo 3,20—4,80, piščeta 2,50 do 3 S. Žito: pšenica 38, oves 25—26, ječmen 29—30, ajda 44—45, krompir 13—15 g. Celovec, 11. VIII. Živina: voli 1,10—1,30, krave-molznice 1,10—1,40, krave za klanje 0,80—1, prulenci 2,20—2,50, mlada praseta 2—2,30 S za kg žive teže. Žito: pšenica 40, rž 34, ječmen 28, oves 26, koruza 30 grošev. Slama 5,50 šilingov za 100 kg.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. Mlad bolgarski izletnik na Vezuv je bil preveč radoveden, kako izgleda žrelo, iz katerega se vali dim, je zgubil ravnotežje in padel 50 metrov globoko v žrelo. Šele po več urah so ga mogli s pomočjo vrvi potegniti iz žrela. Kako bi se mu godilo, če bi žrelo bilo bolj gladko, zdrčal bi do ognja. — V Domžalah pri Ljubljani postavijo še to leto novodobno močno radijsko postajo, kakor jo imajo že v Celovcu. S tem ne bodo Slovenci v Jugoslaviji več navezani na zagrebško postajo, ki je preoddaljena, da bi se slišala po celi Sloveniji. Nova bo veliko močnejša kakor zagrebška, zato jo bo mogel slišati tudi pri nas vsak, kdor ima radijski aparat, četudi le z eno cevko. — V Zadru v Dalmaciji so Italijani s kamenjem napadli jugoslovanski konzulat in je bil konzul lahko poškodovan. Italijani nočejo miru. — Na Francoskem so sklenili v državnem zboru, da bodo utrdili mejo proti Nemčiji s trdnjavami. Določili so za to 8 milijard frankov (t. j. nad dve milijardi šilingov). — Litvanska vlada je prepovedala pouk nemščine v šoli. Nemška vlada je takoj poslala ugovor. Tako se nemška vlada poteguje za svoje rojake v tujih državah.

Nekaj številok. V Avstriji vozi dnevno 1000 tovornih vlakov s 70.000 tovornimi vozovi. Ti vlaki vozijo dnevno 1 milijon litrov mleka (600.000 l na Dunaj), 2½ milijona kg žita, 1 milijon kg moke, kruha in drugih mlevskih izdelkov, 1 milijon kg krompirja, zelenjave in sočivja, skoro 1 milijon kg živih živali in mesa, t. j. poprečno 7 milijonov kg živil na dan. Za trgovino, obrt, industrijo, kmetijstvo in gozdarstvo pa morajo prevoziti zvezne železnice na leto skupno 17 milijonov ton blaga.

V poudarek.

Sloveči ruski pisatelj Dostojevski pove ob koncu svoje povesti „Bratje Karamasov“ svetu tole v poudarek: „Svet pozna samo znanost, ki jo razume logika naših počutkov, ki duševni svet z zaničevanjem zametavajo. Opiraje se na to znanost, proglasili so svobodo. Ali kaj je v njihovih rokah nastalo iz svobode? Suženjstvo in samomor. Svet pravi siromaku: „Svoje potrebe imaš, zadovolji jih! Bogatin in siromak sta enakopravna!“ Ako zadovoljuješ svoje želje, jih le množiš in iz vsake želje, ki ji ustreže, izraste druga. To je svoboda, kakor jo razume svet. Bogatin v nji zapade samoti, revež pa zaide v zmoto in hudobijo.“

„Da imasta bogatin in revež enake pravice, pravijo. A kje so sredstva, da se ta pravica doseže? Bogatin se izživi in umre vsled obilice, ne da bi bil v razkošju in izbirčnem življenju našel zadovoljnosti. Revežu pa se o razkošju samo sanja, te sanje si išče v pijanosti in umira v alkoholizmu. In nekega dne bomo mesto alkohola pili kri. Kdo bi trdil, da so ti le bogatini in onile reveži prosti? Poznal sem agitatorja, ki je v zaporu dejal, da bi za pipo tobaka dal vsa svoja načela, radi katerih se je bil pustil vreči v ječo. To je eden izmed ljudi, ki trdijo, da so se posvetili koristim človeštva. Da, za eno uro bi le-ti še bili junaki, ali dolgotrajne potrpežljivosti in požrtvovalnosti niso zmožni, ker so sužnji svojih počutkov in vsled tega postala je njihova svoboda grša sužnost, nego je bila staropoganska. V stari dobi je bil suženj prost, kedar ga ni videl gospodar, a ti svojim počutkom nikdar ne ubežiš. Mesto da bi služili ljudski slogi, so naši agitatorji razvneli razredni boj med siromaki in bogatini, ter so v obeh razvneli brezobzirno sebičnost.“

Listnica uredništva.

V zadnji številki najdejo bralci veliko napak. Vzrok je temu to, da našega korektorja ni bilo na Dunaju in tiskarna nima nobenega Slovenca. Bralci naj blagovolijo oprostiti. — Članki „Ljubiti svoj narod“ in „Nemščina v cerkvi“ in drugi pridejo na vrsto, kakor hitro bo mogoče. — Glasove iz listov o kulturni avtonomiji nadaljujemo prihodnjič.